

AKADEMIA DOKUMENTALNA

Wodne dzieci, reż. Aliona van der Horst,

Holandia 2011

Aliona van der Horst

Dokumentalistka, ur. 1970 w Moskwie, pół Rosjanka, pół Holenderka, autorka m.in. *Voices of Bam* (2006) - filmu o tragicznych skutkach trzęsienia ziemi w Iranie, czy *After the spring of 68* (2001), prezentującego losy jej rodziców, rozdzielonych przez polityczne decyzje władz, przez pryzmat listów, które do siebie pisali.

Tomoko Mukaiyama

Holendersko-japońska pianistka awangardowa, performerka, artystka wizualna.

Tropy interpretacyjne:

1) film jako obrzęd

- Bohaterka filmu, Tomoko Mukaiyama zaprasza kobiety do obrzędu z koszulkami, który jest częścią projektu „wasted” (2009), dokumentowanego w filmie. Inną jego częścią jest instalacja-labirynt (w filmie widzimy jej montaż i recepcję w małej, japońskiej wiosce) złożona z białych, nocnych koszulek, w której centrum znajdują się tkaniny i przedmioty zafarbowane krwią miesięczkową
- Film pokazuje też (choć w sposób niekompletny i z bardzo określonej, osobistej perspektywy reżyserki) japoński zwyczaj *Mizuko kuyō* (ceremonia „wodnych dzieci”), w którym Japończycy poświęcają przedwcześnie zmarłym dzieciom (współcześnie chodzi głównie o płody zmarłe w wyniku aborcji lub poronienia oraz o dzieci martwo urodzone) figurki boddisathwy Jizō

- Sam film staje się obrzędem dla reżyserki, Aliony van der Horst. Godzi się ona ze swoją niepłodnością i odprawia rytuał „wodnego dziecka”, dla swoich nienarodzonych dzieci

2) menstruacja jako punkt wyjścia

- W centrum projektu *wasted* znajduje się menstruacja – Mukaiyama podkreśla (dzieliąc tym samym intuicje wielu komentatorek, między innymi Polki, Jolanty Brach-Czajny) specyfikę krwi miesięczkowej, na tle zakorzenionego w kulturze obrazu krwi związanej ze śmiercią, zbrodnią i przemocą
- Ostatecznie jednak projekt *wasted* i film Aliony van der Horst koncentruje się bardziej wokół problemu płodności, niepłodności i straty niż samej menstruacji

3) „wodne dziecko” – dziecko nienarodzone – i jego kulturowa tożsamość

- Żałoba po nienarodzonym dziecku, problem potencjalności i kulturowej tożsamości płodu. Dobrym kontekstem jest polska książka *Obsoletki* Justyny Bargielskiej z 2010 roku

4) film o śmierci i o życiu

- Problem niepłodności zderzony w filmie z kwestią menopauzy i śmierci; ale także życia (bujność przyrody, liczne ujęcia dzieci, ostatnie kadry filmu)

5) osobisty dokument

- Perspektywa zaangażowania reżyserki w film wyklucza podejście obiektywne; sprawia też, że film, choć głęboko zakorzeniony w kulturze japońskiej, nie jest próbą jej opisu, lecz wykorzystania pewnych jej elementów do radzenia sobie z własnym doświadczeniem

6) zderzenie natury i kultury

- Film pokazuje proces radzenia sobie z własną biologicznością, jej kulturowego przepracowywania

Bibliografia

J. Bargielska, *Obsoletki*, Wołowiec 2010

J. Brach-Czaina, *Błony umysłu*, Warszawa 2003

A.P. Brooks, Mizuko kuyō and Japanese Buddhism, artykuł dostępny pod adresem: <https://web.archive.org/web/20040503125604/http://www.nanzan-u.ac.jp/SHUBUNKEN/publications/jjrs/pdf/135.pdf>

W.R. LaFleur, *Liquid Life: Abortion and Buddhism in Japan*, Princeton, New Jersey, 1992

S. Miller, D. Ober, *Finding Hope When a Child Dies: What Other Cultures Can Teach Us*, Nowy Jork 2002

D. Shanzer, *Voices and Bodies: The Afterlife of the Unborn*, „Numen” 2009, nr 56 (dostępne w bazie JSTOR, przez strony BUW)

Strona projektu „wasted“: <http://wasted.nl/#/whats>

Matylda Szewczyk, *Kilka uwag na pograniczach dokumentów i kultur* w: *Sztuka w kinie dokumentalnym*, red. naukowa P. Kwiatkowska, M. Szewczyk, Wydawnictwo Mammal, Warszawa 2016 (w druku)

Opracowała Matylda Szewczyk